

VÝZKUM ČESKÝCH HYDRONYM V HISTORICKÉ PERSPEKTIVĚ*

Klíčová slova: hydronymum, hydronomastika, Hydronymia Europaea, Hydronymia Slovaciae, historický kontext

VÝCHODISKA

Tato studie vychází z teoretické části dizertační práce „Hydronymie povodi Ostravice“, která se metodologicky opírá o jednotné zpracování hydronymie v rámci projektů „Hydronymia Europaea“ (Schmid–Rymut–Udolph, 1988, dále HE) a zejména „Hydronymia Slovaciae“ (Krško, 2005, dále HS) a aplikuje tuto metodologii na české prostředí. Tematicky se jedná o sondu do problematiky historie výzkumu hydronym v českém kontextu, a to od počátků k dnešku. Z úsporných důvodů nejsou do textu zařazeny všechny studie, články a diplomové práce, které se nám podařilo shromáždit. Kompletní soubor hydronymicky zaměřených prací a prací týkajících se českého kontextu je součástí již zmíněné dizertační práce.

Pro potřeby soupisu bibliografie české hydronomastiky byly použity tištěné i elektronické zdroje. Konkrétně byla excerpována bibliografická databáze Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. (BD, <http://bibliografie.ujc.cas.cz/>), dále publikace, které se zabývají přehledy české lingvistické práce (např. Tyl, 1955, nebo Nováková, 1991), české a slovenské onomastické práce (např. Nováková–Dvonč, 1992), české onomastické práce (např. Nováková, 2013) či české toponomastické práce (Honl, 1970), a soupisy české onomastické práce publikované v „Onomastickém zpravodaji“ (roč. 24–31). Dalším, avšak neméně přínosným, zdrojem byly odkazy na použitou literaturu, které jsou součástí stati, recenzi či zpráv pojednávajících o hydronymech a uveřejněných v onomasticky zaměřeném periodiku „Acta onomastica“ (1995–2013), dříve „Onomastický zpravodaj

* Text vznikl s podporou grantového projektu SGS01/FF/2016-2017 „Nové přístupy k výzkumu toponymie — na příkladu vybraných lokalit Moravy a Slezska“ (poskytovatel Ostravska univerzita, Filozofická fakulta).

ČSAV/AV ČR“ (1983–1994), původně „Zpravodaj Místopisné komise ČSAV“ (1960–1982).

OBDOBÍ DO KONCE 18. STOLETÍ

Hydronyma se objevují nejen na prvních mapách, ale také v nejstarších kronikách a mluvnících. Nejprve se jednalo o pouhé záznamy hydronym, postupně se však začaly objevovat jednoduché výklady v duchu lidové (naivní) či bakalářské (pseudoučenecské) etymologie (Šrámek, 2007, s. 377).

Hydronyma ve své kronice, „Chronica Boemorum“, zaznamenává už Kosmas¹. Ten jejich prostřednictvím lokalizuje objekty, o kterých píše. Např. hrad Libice, který se nacházel v místě vústěm *Cidliny* do *Labe*: „Huius tam insignis ducis metropolis fuit Lubic sita loco, ubi amnis *Cidlina* nomen perdit suum intrans liberioris aque in fluvium *Labe*. Habuit autem principatus sui hos terminos: ad occidentalem plagam contra Boemiam rivulum *Surina* et castrum, quod est situm in monte Osseca iuxta flumen *Msam*“ (Kosmas–Bretholz, 1995, s. 49). Hydronyma v další významné, tentokrát česky psané památce, „Dalimilově kronice“², mají podobnou funkci jako u Kosmy, tedy lokalizační. Jako příkladu lze použít pasáž, ve které je prostřednictvím řeky *Biliny* popsáno místo, kde poslové našli Přemysla Orače: „Páni po koni pojedou, až *Bieliny* řeky i dojedou. Podlé řeky kůň poteče, až na jednu úlehl i přiteče, na niejž oraše muž veliký, obinuv své nohy lýky“ (Daňhelka a kol., 1988, s. 139). Kronika Václava Hajka z Libočan³ však již názvy nejen zaznamenává, ale u některých se rovněž pokouší o jejich výklad. Celkově tato kronika obsahuje přibližně šedesát názvů vodních objektů, z nichž je třetina českých (myšleno teritoriálně), např. *Morava*, *Dyje* atd. Lidovou (naivní) etymologii použil Hajek např. v případě hydronyma *Vltava*: „Neb ta řeka, kteráž nymí slove *Vltava* od některých jmenuje se, ta jest od nich *Vhltava* (jako Hltava aneb ku piti a hlatání jim velmi schopná aneb žádostivá) sloula“ (Hajek z Libočan–Linka, 2013, s. 58).

Četněji se vlastní jména objevovala ve slovnících a historicko-vlastivědných pracích. Úplně nový typ slovníku vytvořil Matouš Benešovský zvaný Philonomus, jehož „Knižka slov českých vyložených, odkud svůj počátek mají, totiž jaký jest jejich rozum“⁴ je novátorská právě tím, že uvádí propria a propojuje je s apelativy. Slovník obsahuje oddíl „Jména řek českých“, který zaznamenává názvy důležitých českých toků a jejich přibližnou lokalizaci, např. *Vpa*

¹ Vznik na počátku 12. století.

² Vznik na počátku 14. století.

³ Vznik roku 1541.

⁴ Vznik roku 1587.

v Jaroměře. *Laučna* pod Pardubicí. *Metuje* pod Jaroměří (Philonomus–Koupil, 2003, s. 115). První historicko-vlastivědnou prací s onomasticky cennými rozbory oikonym, oronym a hydronym je „Respublica Bojema“⁵ (česky „O státě českém“) Pavla Stránského ze Zápské Stránky. Výklady jmen mají stejnou stavbu, objekty jsou lokalizovány a je uvedena etymologie pojmenování. Do prvních mluvnic *propria* příliš nepronikla, ale např. „Grammatica linguae bohemicae“⁶ Jana Václava Pohla v oddíle „Etymologia“ učenecky vykládá jména míst a řek na území Čech (Šrámek, 2007, s. 384).

Důležité je také zmínit historické mapové prameny. Celkově je toponymie našeho území zaznamenána na 3 411 mapách (podrobněji viz Roubík, 1952, 1955). Mezi nejstarší z nich patří „Ptolemaiovy mapy“ (150 n. l.), které jsou však málo spolehlivé. „Mapa Čech“ tiskaře Mikuláše Klaudiána (1518) obsahuje jména vybraných sídlišť, řek a pohoří. Nejstarší mapou Moravy je mapa Pavla Fabricia (1569), která informuje o 350 místních jménech (Šrámek, 2007, s. 382). K nejcennějším mapám jednoznačně patří Komenského „Mapa Moravy“⁷. Tato trojjazyčná mapa (čeština, němčina, latina) zaznamenává 730 jmen sídel, řek, rybníků a dalších toponym a k tomu dalších 286 do té doby nepojmenovaných objektů. Jedinečnost tohoto mapového pramenu tkví také v tom, že Komenský zde zachycuje česko-německé podoby toponym a ojedinele uvádí také jejich nářečnou formu. Jedná se o první mapu zachycující kartograficky a onomasticky relativně celistvě názvosloví Moravy a částečně také Slezska (Šrámek, 2007, s. 382).

V 17. a 18. století z administrativních a právních důvodů vzniká potřeba evidovat názvy zemí, krajů a panství. Tyto popisy zachycují nejen jména místní, ale také pomístní. Mezi nejdůležitější patří „Berni rula“ (1653–1656) pro oblast Čech, „Lánové rejstříky“ (1669–1673) pro oblast Moravy, „Karolinský katastr“ (1721) pro oblast Slezska, dále „Tereziánský rustikální katastr“ z roku 1748 a „Josefínský katastr“, který vznikl pro Čechy a Slezsko v letech 1785–1789 a pro Moravu 1787–1789 (Šrámek, 2007, s. 383).

OBDOBÍ 19. STOLETÍ

Zvýšený zájem o historiografii, regionalistiku a studium vývoje jazyka podmíněný národním obrozením se projevil také v rámci studia *propria* sféry národního jazyka. U *propria* byla zdůrazňována především ideová a společenská

⁵ Vznik roku 1518.

⁶ Vznik roku 1756.

⁷ Vznik roku 1626.

funkce, to ve velké míře ovlivňovalo jejich etymologické výklady (nesprávně, nevědecké, naivní či bakalářské). Dochází k rozvoji historicky zaměřených výzkumů proprii a pozornost se začíná obracet k pomístním jménům (Šrámek, 2007, s. 384–388). Ve 20. letech 19. století byla realizována triangulace území Čech, Moravy a Slezska, na jejímž základě byl vypracován „Stabilní katastr“, který byl doplněn tzv. indikačními skicami obsahujícími výčty (většinou poněmčených) jmen (Šrámek, 2007, s. 387–388).

Výklady proprii a také hydronym se v 19. století zabývali především historikové a středoškolské učitelé, které spojovalo silice vlastenectví vycházející z idejí národního obrození. Uveďme několik příkladů. Literární historik a středoškolský profesor František Bílý v roce 1864 uveřejnil článek, ve kterém vykládá mimo jiné také název potoka *Rebenka*, který se nachází v povodí *Ploučnice* (Honl, 1970, s. 13). Archeolog, vlastivědný a muzejní pracovník na Poděbradsku, Jan Hellich v roce 1899 ve svém článku popisoval zkomolené názvy řek, které se snažil uvést na pravou míru. „*Lánská*, ne *Sánská*, strouha; *Mrlina*, puv. *Morlina* a *Merlina*, *Hronětické*, ne *Hroznětické*, rameno *Vlkavy*. *Cernavka*, puv. *Cervenavka* (přítok *Výrovky*), ne *Černý potok*“ (Honl, 1970, s. 38). Několik článků o hydronymech napsal Hermenegild Jireček (např. 1874)⁸, právník, který se z oboru dějiny slovanského práva přeorientoval na mistopis a toponomastiku. Výklady jmen českých řek i s jejich lokalizací a jmény získanými z historických pramenů obsahuje také Jirečkův článek „Zeměpisný obraz dávných Čech“ (1876). „Název *Labe*“ nalezá se již v Ruk. Zelenohorském, kdež připomenut *Dobroslavský Chlmec*, kde-že Orliciu *Laba* pije“ a polský kronista Martinus Gallus tímž jménem řeku naši jmenuje (juxta *Laba fluvium*. Ad 1111), neméně i Kosmas český“ (Jireček, 1876, s. 727). Jireček hydronyma poprvé zařadil do slovanských souvislosti (Šrámek, 2007, s. 394; viz též Jireček, 1874). Robert Parma, gymnaziální profesor a vlastivědný pracovník, pořídil rozsáhlý soupis jmen samot, řek, potoků atd. frýdeckého okresu (např. 1893). Abecední soupis moravských toponym, mezi nimi i mnohých hydronym, pořídil Vincenc Prasek a některá z těchto jmen v závěrečné části této série i vyložil (1877). Významu hydronym pro filologii a historii si všiml Bedrich Spiess, který pod pseudonymem B. V. Borovský uveřejnil stať „Zapomenuté názvy některých potoků na Pisecku“ pojednávající o historických hydronymech (Spiess, 1859). Různými podobami hydronym (*Mže*, *Radbuza* atd.) se zabýval Josef Strnad, plzeňský městský archivář (např. 1898). Na první část jeho článku „Mže či Berounka?“ reagoval František X. Prusík, který se kriticky vyjádřil zejména k hydronymu *Mže*. Nesouhlasil se Strnadovými závěry o transonymizačním procesu, tedy o přenesení jména z osady na řeku. „Právě zajisté opak je pravda, neboť výraz

⁸ Venoval se také *transonymizaci* (zde přechodu názvů řek na osady při nich založené).

mže může se původně táhnouti jen k tekutině (srv. *mž-t*); od *mbžeti* «prýštiti se, kapati» povstalo *mb-zja* = *Mža, Mže*. Tedy jméno toto měla nejprve řeka a od ní je dostala osada při ní ležící“ (1898, s. 12).

V tomto historickém období byl kladen důraz zejména na etymologické vyklady, které byly však mnohdy nesprávně, ale na druhé straně byly také položeny základy moderní toponomastiky (rozdelem toponomastiky na místní a pomístní jména, nástin transonymizace).

OBDOBÍ OD POČÁTKU 20. STOLETÍ PO SOUCASNOST

Ve 20. století došlo k propojem historické a filologické větve onomastiky, důraz byl kladen na historický vývoj jmen a pozornost se začala obracet i k nesídlištním názvům. Roku 1913 byla založena Místopisná komise, jejímž cílem bylo popsat místní jména a sledovat názvoslovnou i přejmenovací činnost. Komise podnitila vznik základních děl české toponomastiky⁹, sběr pomístních jmen, vydávám vlastního, dnes už čistě onomastického, časopisu¹⁰ atd. (Šrámek, 2007, s. 399–400).

Na počátku 20. století vyšla práce slavisty Františka Černého a filologa Pavla Váši „Moravská jména místní“ (1907), která se zabývá místními jmény vzniklými z antroponym nebo z apelativ, německými místními jmény a jmény nových osad (Honl, 1970, s. 23). Hydronyma jsou zde zmíněna v souvislosti s motivací některých názvů osad, a to v apelativní i propriální sféře. „Mnoho osad pojmenováno bylo po blízké vodě, řece, říčce nebo potoku a t. p. Nejprostší název takové osady jest voda s bližším označením. [...] Po *Dyji* má jméno své *Dejc. Dač.*, lépe *Dyjice*. Jméno bystrice (*Brod* a j.) a bystrička (Val. Mez.) = voda, potok bystrě tekoucí jest hojně“ (Černý–Vaša, 1907, s. 151–153). Výklady jednotlivých slovmch základů jsou etymologicko-historické.

Středoškolský profesor a historik, autor významných topografických prací August Sedláček vydal roku 1920 knihu „Snůška starých jmen, jak se nazývaly v Čechách řeky, potoky, hory a lesy“, v jejíž úvodní kapitole popsal prameny k určování historických názvů řek, vyjádřil se k změnám názvů vodních toků (jako příklad uvádí mj. řeku *Mži*), vysvětlil motivaci vzniku některých hydronym a jejich etymologii. Součástí této kapitoly je výběr hydronym a jejich variant s lokalizací a etymologickým výkladem. Samotný heslář je rozdělen do dvaceti oddílů podle lokalizace a příslušnosti daných toků k jejich povodí. Hesla ne-

⁹ Slovník A. Profouse nebo L. Hosaka a R. Sramka (Profous, 1949, 1951, 1954; Profous–Svoboda, 1957; Profous–Smilauer–Svoboda, 1960; Hosak–Šrámek 1970, 1980).

¹⁰ „Zpravodaj Místopisné komise CSAV“ 1960–1982, „Onomastický zpravodaj CSAV/AV CR“ 1983–1994, „Acta onomastica“ 1995–dosud.

mají jednotnou podobu, mnohdy se jedná o pouhou lokalizaci toku, často obsahují nejen to, ale také výčet historických podob názvu s odkazem na excerpovanou literaturu či etymologii. Za všechny uvedme následující příklad: „*Trutina, Trotina*, potok, při jehož ústí jest ves Trotina. Pramen jeho jest na Vlčích, avšak i druhý potok tekoucí od Zdobína se tak jmenoval, tak lze souditi z názvu vsi Trotiny na něm ležící. u Kosmy k r. 1110 rivulus *Trutina*“ (Sedláček, 1920, s. 77). Sedmdesát čtyři let od prvního vydání „Snůšky“ byl v „Onomastickém zpravodaji“ otištěn článek Alžbety Dvořákové „Retrográdní index historických hydronym ze Sedláčkovy Snůšky starých jmen“ (1994), který je důkazem toho, že Sedláčkovy dílo je stále důležitým pramenem pro poznání a výzkum české onomastiky.

Roku 1932 bez předchozího uveřejnění přípravných studií vydává Vladimír Šmilauer v Bratislavě „Vodopis starého Slovenska“, dílo stěžejního významu pro českou i slovenskou hydronomastiku, které je i osmdesát pět let po svém vzniku považováno za základní materiálový zdroj (Šmejkalová, 2015, s. 187; srov. též Krško, 2005, s. 19). Šmilauer zvolil metodu zpracovávání názvů vod doložených pro určité období, konkrétně v zápisech uherských listin do roku 1300. Získané podoby hydronym seřadil sémanticky dle motivace vzniku názvů, připojil k nim odkazy na etymologické slovníky a také slovanské a maďarské paralely jednotlivých jmen (1932, s. 455–502). V metodologickém popisu svého díla několikrát zmiňuje důležitost spojení znalosti toponyma se znalostí pojmenovávaného objektu a jeho přesnou lokalizací. „Pri tomto postupu nejenom získávame možnosť výkladu u tých jmen, ktorá byla podnícena jistými geografickými, orografickými nebo geologickými zvláštnostmi pojmenovaného objektu, ale pripravujeme tiež spoľahlivý materiál pro historický jazykový zeměpis a pro dějiny osídlení jednotlivých krajů“ (1932, s. 23–24). Uvedená citace vystihuje nejen metodologické východisko celé práce, ale také celé její směřování a hlavní cíle. „Sám Šmilauer spatřoval přínos své práce ve dvojí rovině: metodologické a věcné. [...] Stanovil výzkumné zásady, zejména důležitost soustavného zřetelě k vývoji maďarského hláskosloví, jenž ovlivňoval původně slovanské lexikum. Věcně prokázal úzký vztah mezi jmény vod a příslušnými jmény osad a srovnáním slovenských hydronym s jinými slovanskými jmény dospěl k závěru, že slovanská hydronymie je značně jednotná — jinými slovy tím snesl argumenty na podporu teorie o slovanském osídlení Slovenska“ (Šmejkalová, 2015, s. 205). Tímto dílem začíná jeho soustavný zájem o dějiny osídlení z pohledu místních jmen¹¹. Šmilauer se hydronymii zabýval i dále,

¹¹ Srov. též Šmilauer, 1960a. I když se primárně jedná o práci, pojednávající o dějinách osídlení (prostřednictvím rozborů místních jmen), své místo zde mají i hydronyma, která Šmilauer používá jako orientační body pro vymezení zkoumaných území a lokalizaci zmiňovaných osad.

avšak pouze v rovině studií (např. 1960b) či recenzi zahraničních hydronomastických prací (např. 1981). Žádný další rozsáhlejší text týkající se tohoto tematického zaměření nenapsal (podrobněji viz Šmejkalová, 2015).

V polovině 20. století začíná vycházet další stěžejní dílo české toponomastiky, „Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny“ Antonína Profouse (1949, 1951, 1954; dále Profous–Svoboda, 1957; Profous–Šmilauer–Svoboda, 1960; srov. též Oliva, 1976). Tento pětidílný lexikon podává výklad 15 500 českých i německých variant názvů 12 683 objektů sídelního charakteru a představuje základní materiál východisko pro toponomastický výzkum (Šrámek, 2007, s. 406). Autor zmiňuje hydronyma hlavně v souvislosti s transonymizací. Např. heslo Horní Vltavice: „Obě Vltavice se do 14. stol. lišily, neboť měly různá jména. Potom ovládlo pojmenování podle řeky *Vltavy*, nad níž leží, a časem se užívalo jména Vltavice pro dolní obec a Vltava pro obec hořejší. V nové době se užívá jména Vltavice pro obě obce a rozlišují se jen přívlastky Dolní a Horní“ (Profous–Svoboda, 1957, s. 585).

Změna statusu onomastiky (z pomocné vědy historické v dílčí disciplínu lingvistiky s nutností budovat teoretická východiska spočívající na hlediscích jazykovědných a plynoucí z onymie samé), její institucionalizace v rámci jazykovědných pracovišť a založení českého onomastického periodika, „Zpravodaje Místopisné komise ČSAV“ (dnes „Acta onomastica“), ovlivnily podobu prací vznikajících v druhé polovině 20. století (Šrámek, 2007, s. 405). Ty nabízejí kromě stále přetrvávající etymologicky výkladové tendence nově také snahu o zobecnění poznatků. K toponymům, ale i k propriím obecně se již nepristupuje pouze jako k jednotlivým jevům, ale je na ně nahlíženo také jako na celek vyznačující se společnými systémovými vlastnostmi (např. Šmilauer, 1958; srov. též Šrámek, 1972 nebo Pleskalová, 1992).

Jak již bylo naznačeno výše, i nadále vznikaly práce uplatňující etymologicko-výkladový pohled na jednotlivá propria. V tomto smyslu se hydronymy zabýval přibramský archivář Jindřich V. Bezděka, který v šedesátých letech vydal sérii článků (např. 1964), jež se soustředí zejména na názvy rybníků. Jedná se víceméně o výňatky z kronik a historických listin, jejichž součástí je kromě historie vzniku objektů také přehled vývoje názvů. Bezděkovy práce mají spíše charakter historicko-geografický (uvádí geografickou charakteristiku vodního objektu a jeho lokalizaci), zřídka se pouští také do výkladů názvů.

Ve větší míře se hydronymům věnoval Miroslav Frydřich, soustřeďoval se jak na etymologické výklady (např. 1961), tak na zpracování těchto jmen v širším kontextu (např. 1964a) nebo recenze a zprávy o hydronymicky zaměřených pracích (např. 1962). Rozpracoval také retrogradní slovník československých vodních jmen, který začal sestavovat již v roce 1966. Frydřich pro potřeby svého slovníku excerpoval knihu „Hydrologické poměry ČSSR“ (Horský, 1965–1970)

a materiál doplňoval o česká jména ze Sedláčkovy „Snušky“ (1920) s vyjimkou jmen rekonstruovaných z názvu vsi. V roce 1969 obsahoval slovník 6750 jmen, jeho vydání plánoval ještě téhož roku (Frydrieh, 1970, s. 175–176). Neexistuje však žádný záznam o tom, že by byl text monografie publikován.

Několik hydronymických studií napsal i historický kartograf Ivan Honl (např. 1948) či Vilém Sajtl, který se zabýval historickými názvy rybníků (např. 1964).

Ladislav Hosák, historik a vysokoskolský pedagog, společně s lingvistou Rudolfem Šrámkem připravil dvoudílnou publikaci „Místní jména na Moravě a ve Slezsku“ (1970, 1980; srov. též Šrámek, 2013). Jak sami autoři konstatují v úvodu, jedná se o moravskoslezský protejšek „Místních jmen v Čechách“ Antonína Profouse (1949, 1951, 1954; dále Profous–Svoboda, 1957; Profous–Šmilauer–Svoboda, 1960). I když se slovník Ladislava Hosáka a Rudolfa Šrámka primárně soustřeďuje na oikonyma, jsou v něm bohatě zastoupena i hydronyma, např. heslo Ostrava: „MJ: z říčního jména *Ostrava*, názvu dolního toku dnešní řeky *Ostravice* — k adj. *ostrb* ‚rychlý, bystrý‘ + hydronym. sufix *-ava*“ (1980, s. 203). Transonymizace v rovině hydronymum → oikonymum není ojedinelá, proto lze ve slovníku nalézt také množství vyložených hydronym.

Lingvistka Drahomira Kalalová se hydronymy zabývala již ve své rigorózní práci (1978), jejíž shrnutí představila příspěvkem „Jména rybníků na Novohradsku“ (1982). V úvodu popisuje historii rybníčního hospodářství v dané lokalitě a poté se soustřeďuje na samotná hydronyma, na která nahlíží jednak z historického hlediska, jednak dle Šmilauerova třídění a dle formálního tvoření jmen (1982). Autorka se svým výzkumem pokračovala a postupně jej rozšiřovala o nové lokality (např. 1985).

Po několika recenzích hydronymicky zaměřených prací (např. Lutterer, 1984), vydává Ivan Lutterer společně s Milanem Majtánem a Rudolfem Šrámkem publikaci „Zeměpisná jména Československa“ (1982), která má charakter výkladového slovníku vybraných místních a pomístních jmen. Hesla obsahují také lokalizaci pojmenovaných objektů s geografickými údaji a historickým přehledem podob názvů. Podruhé vyšel slovník o patnáct let později bez slovenských toponym (Lutterer–Šrámek, 2004). V obou vydáních najdeme výklady názvů známých českých vodních toků, např. *Bečva*, *Jizera* atd. Pozornost je věnována také transonymizaci: „Haná byla pojmenována podle pravého přítoku (53 km) řeky *Moravy*, ústícího pod Kojetínem a pramenícího na Dražanské vrchovině poblíž Studnice. Přenesení jména řeky *Hané* na krajinu kolem ní není nic neobvyklého, srov. *Morava*, *Orava*“ (Lutterer–Šrámek, 2004, s. 86).

Hydronymii se zabýval rovněž Aleš Fettes, který zpracoval povodi *Metuje* (1985), *Úpy* (1989) a *Stěnavy* (1999). Ve své studii „Hydronymie povodí Stěnavy na území České republiky“ (1999) vykládá nejen hydronymum *Stěnavy*, ale také

názvy pravých a levých přítoků této řeky. Uvádí, i když dosti nejednotně, varianty názvů (české i německé) excerpované z pramenů, jejich etymologii, motivaci pojmenování či místo pramene. Do povodí radí také okolní rybníky, jejichž názvy však zpracovává zvlášť (Fetters, 1999).

Hydronyma v okolí Brna zpracoval ve svých textech Jan Skutil (např. 1995) a mj. také napsal recenzi na metodický sešit z rady HE (1988). Jmenům řek v západních Čechách se v několika článcích věnoval Jaromír Spal (např. 1964); jmenům řek, studánek, rybníků, studní či pramenů české části Slezska Bedrich Těma (např. 1995). Zlinskou hydronymií se zabýval Josef Kolařík, který ve svém příspěvku z roku 1995 na základě slovnědruhově a slovtvorně analýzy popsal syntaktické vztahy mezi členy viceslovných hydronym. Prspěvek je vzorovým příkladem toho, že etymologicko-výkladová analýza není jedinou možností, jak přistupovat k propriim.

Kromě programové stati „Możliwość wykorzystania zbioru nazw terenowych z obszaru Czech dla projektu Hydronymia Europaea“ (1996) napsala Libuše Olivová-Nezbedová několik článků, ve kterých se zabývá hydronymy (např. 2003) a roku 1985 ve své studii upozornila na nesrovnalosti v hydronymických údajích uvedených v „Základní mapě ČSSR“ a „Základní vodohospodářské mapě ČSSR“ (1985).

Jitka Maleninská napsala o hydronymech prací hned několik. Zabývala se standardizovanou a komunikačním formou hydronym (2004), motivačními činiteli názvů tekoucích vod (1996) a vyjádřila se také k projektu HE (1995). Kapitoulou o hydronymii Čech přispěla také do publikace „Pomístní jména v Čechách“, na které se podílela také Libuše Olivová-Nezbedová, Miroslava Knappová či Jana Matušová (1995). V této kapitole Maleninská uvádí etymologii názvů známých toků (*Vltava*, *Labe* atd.) a poté popisuje motivační činitele hydronym dle upraveného Šmilauerova třídění. Motivační a sémantickou analýzu použila ve svém příspěvku „K českým jmenům tekoucích vod motivovaným charakterem vody a řečiště“ (1996). Maleninská se hojně věnovala také psaní recenzí hydronymických prací (např. 1997).

Po dvoudílné publikaci o řece *Mži* se Zdenek Jiskra (1997, 1999) soustředoval nejen na jména říčím, ale také na jména rybníčím (např. 2005), jednu studii věnoval i názvům minerálních pramenů (2009). Pracoval s historickými jmény excerpovanými z pramenů, jejichž prostřednictvím zkoumal např. transonymizační potenciál jmen nebo původní pojmenování vodního objektu.

Staroevropskými (indoevropskými) hydronymy se zabýval Ondrej Šefčík, který vycházel ze staroevropské hypotézy formulované Hansem Krahem. Takto postupoval např. u analýzy hydronyma *Olse*, resp. *Olza*: „Můžeme tedy jméno řeky *Olzy* považovat za prokázané staroevropské, neboť vyhovuje jak svým sémantickým obsahem, tak i možností zařazením do širší staroevropské struktury slovo-

tvorné a zároveň rozšíření příbuzných hydronym přesvědčivě ukazuje nemožnost prisoudit našemu hydronymu keltský či germánský původ“ (Šefčík, 1998, s. 48). Baltoslovanským a predslovanským hydronymům se věnoval také brněnský indoeuropeista Václav Blažek, který metodou rekonstrukce původních forem, jejich etymologickým výkladem a komparací s evropskými hydronymy popisoval jazykové vztahy a osídlení českých zemí. Jeho příspěvek „Predslovanská hydronyma českých zemí“ (2006) obsahuje etymologický rozbor 36 hydronym, která jsou rozčleněna dle svého původu do čtyř kategorií: „Staroevropská hydronyma“ (*Jizera, Labe*), „Keltská hydronyma“ (*Haná a Kremzský potok*), „Germánská hydronyma“ (*Bečva, Vltava* atd.) a „Hydronyma s možnou baltskou etymologií“ (*Cidlina, Metuje*, atd.).

Výzkumem hydronym se zabýval také Václav Lábus (2009) nebo Pavel Štěpán, jehož práce se zaměřuje obecně na zeměpisná jména a jejich motivaci. Pavel Štěpán se mj. soustřeďuje na pojmenováním odrážející barvu jednotlivých objektů, a to nejen v rovině vizuální, ale také symbolické či metaforické (pokus o kognitivní přístup). Tento motivační aspekt se hojně vyskytuje u hydronym, zejména adjektiva černý/á a bílý/á. U těchto přívlastků autor rozlišuje primární (dle skutečné barvy objektu) a sekundární (přenesený) význam. Dále se věnuje sémantickému poli těchto barev, které zahrnuje přívlastky volně přiřaditelné k jednotlivým základním barvám, např. bílý = *Sříbrný potok* (Štěpán, 2003). Hydronymům se věnuje, i když pouze v rámci kontextu pomístních jmen, také ve své nejnovější publikaci „Pomístní jména v Čechách z pohledu slovtvorného“ (2016).

V posledních 20 letech se česká toponomastika hydronymy zabývala intenzivněji, což dokazují i mnohé bakalářské a diplomové práce s hydronomastickou tematikou (např. Hodonická, 2012; Slepíčka, 2014).

PROJEKT HE A ČESKÁ HYDRONOMASTIKA

Zatímco se onomastická pracoviště sousedních států (Nemecko, Polsko a Slovensko) připojila k projektu HE, metodologicky jednotnému popisu hydronym v celoevropském kontextu, a postupně zpracovávají jednotlivá povodí svých řek, česká onomastika od vydání Šmilauerova „Vodopisu starého Slovenska“ (1932) žádné ucelené hydronomastické dílo nevytvořila. Přitom české prostředí s projektem HE seznámil prostřednictvím recenze metodického svazku ihned po jeho vydání Jan Skutil (1988). Roku 1990 jej Jana Matušová přiblížila ve zprávě „Projekt výzkumu hydronym Evropy“ (1990), v níž popisuje jednotlivé sešity HE vydané do té doby a jeho stručnou historii. Další, kdo se ve svém příspěvku „K projektu Hydronymia Europaea“ (1995) snažil upozornit na HE, byla Jitka

Maleninská. Autorka představila teoretická východiska říčních jmen, která popisuje jako „jména řek a jejich přítoků, ale také zátok, podzemních toků, vodopádů, potoků, kanálů, stok. K stojatým vodám patří jezera, rybníky a jiné umělé vodní nádrže“ (Maleninská, 1995, s. 151). Charakterizuje metodu, prameny a literaturu k zpracováním hydronymie Čech, ale i stavbu hesel. Přestože autorka v závěru apeluje na české toponomastiky a vyzývá je, aby přispěli „svou hrivnou k velkému hydronomastickému projektu *Hydronymia Europaea*“ (Maleninská, 1995, s. 155), česká hydronomastika je i po dvaadvaceti letech od uveřejnění tohoto příspěvku při porovnání s evropským kontextem pozadu, respektive stále se systematickým zpracováním hydronymie nezačala. Přitom již v roce 1964 Miroslav Frydrieh publikoval stať, ve které popisoval plánovaný projekt na zpracováním hydronymie, „*Hydronymia Bohemiae*“ (dále HB). „Mám v úmyslu spolupracovat s varšavským střediskem prof. Zwolińskiego, připravujícím slovanskou hydronymii; HB má splnit tento úkol pro území Čech“ (Frydrieh, 1964b, s. 36). Jednalo se tedy o práci v širším kontextu, která měla zmapovat až 10 000 hydrologických objektů a měla se skládat z abecedně řazeného slovníku standardizovaných podob hydronym a jejich sémantické či slovotvorné analýzy. Frydrieh ve své stati popsal způsob excerpcí z archivních a kartografických pramenů, nastínil podobu hesláře a základní stavbu hesla, to vše s názornými příklady. Dale charakterizoval pomocnou literaturu pro etymologický rozbor hydronym a představil záměr konfrontovat jména HB s vlastními jmény slovanskými a baltskými (Frydrieh, 1964b, s. 38). Práce nebyla publikována, ale její rukopis je uložen v archivu oddělení onomastiky Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

SHRNUTÍ

Tato studie vychází z rukopisu dizertační práce „Hydronymie povodí Ostravice“, která tematicky i metodologicky navazuje na projekt zpracováváný slovenskými lingvisty pod názvem „*Hydronymia Slovaciae*“, jehož úkolem je kompletně zmapovat slovenskou hydronymii dle jednotných pokynů a je součástí celoevropského zpracováním hydronymie „*Hydronymia Europaea*“. Přesto, že se česká toponomastika k těmto projektům zatím oficiálně nepřipojila ani nepřihlásila, výzkum zabývající se hydronymy a hydronomastikou má v českém prostředí bohatou tradici. Reprezentují ji však zatím tematicky, metodologicky i pramenně roztržene texty různého rozsahu i zaměření.

Předmětem předložené studie je tedy kritický komentovaný přehled české hydronomastické literatury od prvních pokusů (naivní, bakalářské či lidové etymologie hydronym), přes texty z období 19. století až po práce z posledních let pokoušející se hydronyma vyložit v širším kontextu, zejména z pohledu jejich

komunikačního fungování. Zmíněny jsou také důležité (zejména historické) mapové prameny, které česká hydronyma zaznamenávají. Kompletní soubor publikací, studií, článků a diplomových prací, které se nějak vztahují k tématu výzkumu českých hydronym, tvoří jednu z příloh výše zmíněné dizertační práce.

SEZNAM PRAMENU A POUZITÉ LITERATURY

Prameny

- Daňhelka, J. [a kol.]. (1988). Staročeska kronika tak řečeného Dalimila. Vydám textu a veske-reho textoveho materialu. T. I. Praha: Academia.
- Hájek z Libočan, V.–Linka, J. (2013). Kronika česká. Praha: Academia.
- Kosmas–Bretholz, B. (1995). Die Chronik der Bohmen des Cosmas von Prag. Cosmae Pragensis chronica Boemorum. Munchen: Monumenta Germaniae Historica.
- Philonomus, M.–Koupiř, O. (2003). Grammatica Bohemica. Gramatika česká. Kmžka slov vyložených. Praha: KLP–Koniasch Latin Press.

Literatura

- BD — Bibliografická databaze. Praha: Ustav pro jazyk český AV ČR, v. v. i, <http://www.bibliografie.ujc.cas.cz/> (cit. 28. 1 2015).
- Bezdeka, J. V. (1964). Rybníky u Pičína. Zpravodaj Místopisné komise ČSAV, 5, s. 13–18.
- Blažek, V. (2006). Předslovanská hydronyma českých zemí. In: R. Kvet–V. Poborský (eds.). Cesty a stezky do časů Velké Moravy. Sborník o komunikacích z dob velkomoravských a před-velkomoravských. Brno: Moravskoslezský archeologický klub, s. 71–75.
- Černý, F.–Vasa, P. (1907). Moravská jména místní. Vykłady filologicke. Brno: Matice moravska.
- Daňhelka, J. (ed.). (1969). Dílo Jana Amose Komenského. Johannis Amos Comenii Opera omnia. T. I. Praha: Academia.
- Dvořáková, A. (1994). Retrogradní index historických hydronym ze Sedlačkovy Snusky starých jmen. Onomastický zpravodaj, 34–35, s. 11–28.
- Fetters, A. (1985). Hydronymie povodí řeky Metuje. In: V. Sadlo (ed.), Nachodsko od minulosti k dnesku. Vlastivedný sborník muzeí náchodského okresu. T. III. Náchod: Okresní muzeum Náchod, s. 93–115.
- Fetters, A. (1989). Hydronymie povodí řeky Upy. In: J. Svec–V. Wolf (eds.), Krkonose — Podkrkonosí. Vlastivedný sborník. T. VIII. Trutnov: Muzeum Podkrkonosí, s. 241–268.
- Fetters, A. (1999). Hydronymie povodí Stenavy na území České republiky. In: V. Wolf (ed.), *Kladský sborník*. T. III. Hradec Králové: Pedagogická fakulta VSP v Hradci Králové, s. 405–417.
- Frydriř, M. (1961). K etymologii jména Botič. Zpravodaj Místopisné komise ČSAV, 2, s. 306–307.
- Frydriř, M. (1962). K hydrologické klasifikaci vod [recenze]. Zpravodaj Místopisné komise ČSAV, 3, s. 432–436.
- Frydriř, M. (1964a). Vodní jména v Čechách. T. I, II. [Przechowywane w archiwum Zakładu Onomastyki Instytutu Języka Czeskiego AV ČR, Praha].
- Frydriř, M. (1964b). Hydronymia Bohemiae. Zpravodaj Místopisné komise ČSAV, 5, s. 36–38.

- Frydri ch, M. (1970). Retrográdní slovník ceskoslovenských vodních jmen. In: Š. Křištof (ed.), Zborník materialov zo sympózia o teoretických a metodologických otázkach onomastiky a II. slovenskej onomastickej konferencie v Nitre 22.–24. 5. 1969, Bratislava: Slovenske pedagogické nakladateľstvo, s. 175–176.
- Hodonic ká, V. (2012). Hydronyma na Stribrsku. [Bakalárska práca]. Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta, Plzeň.
- Honl, I. (1948). O jmene reky Metuje. *Boumovsko*, 2, s. 53–54.
- Honl, I. (1970). Česká toponomastická práce do roku 1918. Blansko: ONV.
- Horsk ý, L. (red.) (1965–1970). Hydrologické pomery Československé socialistické republiky. T. I–III. Praha: Hydrometeorologický ústav.
- Hosak, L.–Šramek, R. (1970). Místní jména na Morave a ve Slezsku. T. I: A–L. Praha: Academia.
- Hosak, L.–Šramek, R. (1980). Místní jména na Morave a ve Slezsku. T. II: M–Ž. Praha: Academia.
- Jireček, H. (1874). Jména rek a potoků. *Památky archeologické a místopisné*, 9, s. 61–62.
- Jireček, H. (1876). Zemepisný obraz dávných Čech. *Časopis Musea kralovství ceskeho*, 50, s. 717–732.
- Jiskra, Z. (1997, 1999). Die Miesá. *Hydronomische Wanderungen durch das Stromgebiet eines westböhmisches Flusses*. T. I, II. Trutnov: Moby Dick.
- Jiskra, Z. (2005). Starší česká jména přítoků Mže. *Acta onomastica*, 46, s. 65–71.
- Jiskra, Z. (2009). Minerální prameny v severním povodí reky Mže. *Acta onomastica*, 50, s. 102–107.
- Kálalová, D. (1978). Jména rybníků na Novohradsku, výklad a trídění, metodické využití v práci ZDŠ. Rigorózní práce. České Budejovice: Jihočeská univerzita v Českých Budejovicích. Pedagogická fakulta.
- Kálalová, D. (1982). Jména rybníků na Novohradsku. *Zpravodaj Místopisne komise ČSAV*, 23, s. 318–329.
- Kálalová, D. (1985). Jména rybníků na Blatensku. *Onomastický zpravodaj, ČSAV*, 26, s. 417–424.
- Kolarík, J. (1995). Onymický systém hydronym na Zlínsku. In: R. Šramek–J. Bartůňková–V. Koblížek (eds.), *Onymické systémy v regionech. Sborník příspěvků z V. semináře „Onomastika a škola“*, konaného 12.–14. 1. 1993 v Hradci Kralove, Hradec Kralove: Gaudeamus, s. 163–169.
- Kršk o, J. (2005). Spracovanie hydronymie Slovenska. Metodické pokyny na spracovanie projektov Hydronymie Slovaciae. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela.
- Labus, V. (2009). Pojmenování Lužické Nisy a jejich zdrojnic v proměnách času. *Acta onomastica*, 50, s. 143–151.
- Lutterer, I. (1984). Jurij A. Karpenko a kolektiv, *Hidronimy nižnoho Ponistrov'ja* [recenze]. *Onomastický zpravodaj ČSAV*, 25, s. 409–411.
- Lutterer, I.–Majtán, M.–Šramek, R. (1982). *Zemepisná jména Československa*. Praha: Mladá fronta.
- Lutterer, I.–Šramek, R. (2004). *Zemepisná jména v Čechách, na Morave a ve Slezsku*. Havlíčkův Brod: Tobiaš.
- Malenínská, J. (1995). K projektu *Hydronymia Europaea*. In: R. Šramek–J. Bartůňková–V. Koblížek (eds.), *Onymické systémy v regionech. Sborník příspěvků z V. semináře „Onomastika a škola“*, konaného 12.–14. 1. 1993 v Hradci Kralove, Hradec Kralove: Gaudeamus, s. 151–156.
- Malenínská, J. (1996). K českým jmenům tekoucích vod motivovaným charakterem vody a rečiště. In: K. Rymut (ed.), *Hydronimia słowiańska. Materiały z międzynarodowej konferencji hydronimicznej* Mogilany, 20.–24. IX 1994. T. II. Kraków: Wyd. IJP PAN, s. 59–62.

- Malenínská, J. (1997). Zdenek Jiskra, Die Miesä. Hydronomische Wanderungen durch das Stromgebiet eines westböhmisches Flusses [recenze]. *Acta onomastica*, 38, s. 182–185.
- Malenínská, J. (2004). Standardizované versus komunikační formy českých hydronym a oronym v neoficiální sféře. In: E. Minářová–K. Ondrášková (eds.), *Spisovnost a nespisovnost. Zdroje, promeny a perspektivy. Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve Vzdělávacím středisku Slapanice 10.–12. 2. 2004*. Brno: Masarykova univerzita, s. 319–323.
- Matušová, J. (1990). Projekt výzkumu hydronym Evropy. *Onomasticky zpravodaj ČSAV*, 31, s. 193–194.
- Nováková, M. (1991). *Bibliografie české lingvistiky 1989*. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR.
- Nováková, M. (2013). *Bibliografie české onomastiky 2009–2010*. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR.
- Nováková, M.–Dvornic, L. (1992). *Bibliografie české a slovenské onomastiky 1989–1990*. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR.
- Oliiva, K. (1976). *Retrogradní slovník k dílu Dr. Antonína Profouse „Místní jména v Čechách“*. T. I–IV. Praha: CSAV.
- Olivová-Nezbedová, L. (1985). Hydronymie na mapách ČSSR 1 : 50 000. *Onomasticky zpravodaj ČSAV*, 26, s. 560–561.
- Olivová-Nezbedová, L. (1996). Možliwość wykorzystania zbioru nazw terenowych z obszaru Czech dla projektu *Hydronymia Europaea*. In: K. Rymut (red.), *Hydronymia sloviańska. Materiały z międzynarodowej konferencji hydronimicznej Mogilany, 20.–24. 9. 1994*. T. II. Kraków: Wyd. IJP PAN, s. 63–67.
- Olivová-Nezbedová, L.–Knappová, M.–Malenínská, J.–Matušová, J. (eds.) (1995). *Pomístní jména v Čechách. o cem vypovídají jména polí, luk, lesů, hor, vod a cest*. Praha: Academia.
- Parma, R. (1893). *Soupis osad, samot, hor, vrchu, lesu, rek, potoku, tratí, pozemku atd. v soudním okrese Frydeckem. Vestník Matice opavske*, 3, s. 6–13.
- Pleskalová, J. (1992). *Tvorení pomístních jmen na Morave a ve Slezsku*. Jinocany: H & H.
- Prasek, V. (1877). *Výklad na jména polí, lesů, rybníkův a luk*. Komenský, 5, c. 52, s. 819–822.
- Profous, A. (1949). *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původ a zmeny*. T. II: Ch–L. Praha: CSAV.
- Profous, A. (1951). *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původ a zmeny*. T. III: M–R. Praha: CSAV.
- Profous, A. (1954). *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původ a zmeny*. T. I: A–H. Praha: CSAV.
- Profous, A.–Svoboda, J. (1957). *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původ a zmeny*. T. IV: S–Z. Praha: CSAV.
- Profous, A.–Šmilauer, V.–Svoboda, J. (1960). *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původ a zmeny*. T. V: *Dodatky k dílu Antonína Profouse*. Praha: ČSAV.
- Prusík, F. X. (1898). *Mže, Brzovoda, Borvoda, Strela, Šipka, Salotka, Ludica. Sborník České společnosti zemevedne*, 4, s. 177–178.
- Roubík, F. (1952, 1955). *Soupis map českých zemí*. T. I, II. Praha: CSAV.
- Sajtl, V. (1964). *Jména rybníků z let 1563–1644. Zpravodaj Místopisné komise ČSAV*, 5, s. 144–145.
- Sedláček, A. (1920). *Snuška starých jmen, jak se nazývaly v Čechách reky, potoky, hory a lesy*. Praha: Nakladatelství České akademie ved a umení.
- Schmid, W. P.–Rymut, K.–Udolph, J. (1988). *Hydronymia Europaea. Einführung. Ziele. Grundlagen. Methoden*. Stuttgart: Steiner.

- Skutil, J. (1988). Wolfgang Paul Schmid–Kazimierz Rymut–Jurgen Udolph, *Hydronymia Europaea*. Einführung. Ziele. Grundlagen. Methoden [recenze]. *Vlastivedny vestník moravsky*, 40, s. 395–396.
- Skutil, J. (1995). Onymický systém hydronym a oronym v Brně. In: R. Šrámek–J. Bartůňková–V. Koblížek (eds.), *Onymické systémy v regionech*. Sborník příspěvků z V. semináře „Onomastika a škola“, konaného 12.–14. 1. 1993 v Hradci Králové. Hradec Králové: Gaudeamus, s. 195–198.
- Slépícká, J. (2014). *Hydronymie Ostravska*. [Diplomová práce]. Ostravska univerzita, Filozofická fakulta, Ostrava.
- Spal, J. (1964). Jména rek v Západočeském kraji. In: M. Belohlávek (ed.), *Minulostí Západočeského kraje*, 3, s. 170–181.
- Spieß, B. V. (1859). Zapomenute nazvy nekterych potoku na Pisecku. *Poutník od Opavy*, 2, s. 279–280.
- Strnad, J. (1898). Mže ci Berounka? *Sborník Česke společnosti zemevedne*, 4, s. 72–77, 102–107.
- Šeřík, O. (1998). Otázka staroevropského původu hydronyma Olše. In: I. Pospíšil (ed.), *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*, XLVII. Brno: Masarykova univerzita, s. 45–49.
- Šmejkalová, M. (2015). *Praporu vereni ve ztracenem boji*. Vladimír Šmilauer. Život a dílo filologa (1895–1983). Praha: Academia.
- Šmilauer, V. (1932). *Vodopis starého Slovenska*. Praha–Bratislava: Nakladatelství společnosti Šafaříkovy.
- Šmilauer, V. (1958). Metoda „malých typu“ v toponomastice. In: K. Horálek–J. Kurz (ed.), *Sborník slavistických prací venovaných IV. Mezinárodnímu sjezdu slavistu v Moskvě*. Praha: SPN, s. 44–51.
- Šmilauer, V. (1960a). Osídlení Čech ve svetle místních jmen. Praha: ČSAV.
- Šmilauer, V. (1960b). Trídění vodních jmen (hydronymů). *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV*, 1, s. 48.
- Šmilauer, V. (1981). Slovník hidronimiv Ukrajiny [recenze]. *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV*, 22, s. 157–163.
- Šrámek, R. (1972). Toponymické modely a toponymický systém. *Slovo a slovesnost*, 33, s. 304–318.
- Šrámek, R. (2007). Onomastika. In: J. Pleskalová (ed.), *Kapitoly z dejin ceske jazykovedne bohemistiky*. Praha: Academia, s. 377–425.
- Šrámek, R. (2013). *Retrogradní slovník místních jmen Moravy a Slezska*. Brno: Masarykova univerzita.
- Štěpan, P. (2003). Označení černe a bíle barvy v zemepisných jmenech v Čechách. *Naše rec*, 86, s. 82–95.
- Štěpan, P. (2016). *Pomístní jména v Čechách z pohledu slovtvorného*. Praha: Academia.
- Téma, B. (1995). Charakteristika hydronym na východním Tešínsku. *Acta onomastica*, 36, s. 243–244.
- Tyl, Z. (1955). *Bibliografie ceske lingvistiky za leta 1945–1950*. Praha: ČSAV.

SUMMARY

RESEARCH OF CZECH HYDRONYMS IN HISTORICAL PERSPECTIVE

This study is based on the manuscript of the doctoral dissertation “Hydronymy of the Ostravice River Basin”, which takes as its thematic and methodological starting-point a project by Slovak linguists entitled “Hydronymia Slovaciae”; this project aims to produce a complete description of Slovak hydronymy applying consistent methodology, and it forms part of the European “Hydronymia Europaea” project. Although Czech toponomastics has not yet officially joined this project (or declared an intention to join it), research in Czech hydronymy and hydronomastics nevertheless has a long tradition.

This study offers a critical commented overview of Czech hydronomastic literature from the earliest attempts (naive texts or folk etymologies), through 19th-century studies, to more recent research which seeks to understand hydronyms in their broader context, especially in terms of their communicative functions. The study also mentions important (mainly historical) cartographic sources recording Czech hydronyms. One of the appendices to the above-mentioned dissertation is a complete bibliography of studies, articles, Master’s theses and other publications that are in some way relevant to Czech hydronymy.

Key words: waternames, hydronomastics, Hydronymia Europaea, Hydronymia Slovaciae, historical context